

OGNISTY (316) *ai*

o *jasne*.

sg m N ognisty (30). ◇ *G* ognist(e)go (9). ◇ *A* ognisty (18). ◇ *I* ognistym (8) *LubPs*, *RejAp* (2), *BudBib*, *SkarŻyw*, *ArtKanc*, *LatHar*, *WysKaz*, ognist(e)m (5) *RejPs* (3), *BibRadz*, *Mącz*. ◇ *L* ognistym (14), ognist(e)m (3) *MurzHist*, *BudNT* (2). ◇ *f N* ognistą (9). ◇ *G* ognist(e)j (6). ◇ *D* ognist(e)j (1). ◇ *A* ognistą (12). ◇ *I* ognistą (10) [*w tym*: -a (1)]. ◇ *L* ognistéj (2); -éj (1), -(e)j (1). ◇ *n N* ognisté (8); -é (1), -(e) (7). ◇ *G* ognistégo (22); -égo (1), -(e)go (21). ◇ *D* ognist(e)mu (1). ◇ *A* ognisté (18); -é (3), -(e) (15). ◇ *I* ognistym (4). ◇ *L* ognistym (5). ◇ *pl N m pers* ogniści (1). *m an* ogniści (*cum sb*: węzowie) (5), ognist(e) (*cum sb*: konie, smoki) (2). *subst* ognisté (34); -é (8), -e (1) *KochPs*, -(e) (25). ◇ *G* ognistych (15). ◇ *D* ognistym (1). ◇ *A m an* ognist(e) (6). *subst* ognisté (36); -é (5), -(e) (31). ◇ *I m* ognistémi (5), ognistymi (3); -émi *BielKron* (2), *KochPs* (2); -émi : -ymi *SkarŻyw* (1:3); ~ -émi (1), -emi (1) *KochPs* (1:1), -(e)mi (3). *f* ognist(e)mi (6) *RejPs* (2), *HistAl*, *BielSpr* (3), ognistymi (5) *OpecŻyw* (2), *BielKron*, *StryjKron*, *NiemObr*. *n* ognistymi (2). ◇ *L* ognistych (9). ◇ *V* *subst* ognist(e) (1).

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI – XVIII w.*

Przymiotnik od „ogień” (316) :

1. *Od* *znacz. podstawowego*; *igneus PolAnt*, *Mącz*, *Calep*, *Vulg*, *Cn*; *ignitus PolAnt*, *Calep*, *Cn*; *flammeus Mącz*, *Calep*; *ignescens Cn* (241) : który maż przydz [...] w ńrogości ognińtey [= w srogości ognia, tj. w ogniu] ńędzic wńłytki narody ńtworzenia ńwego. *RejPs* 76; *Mącz* 103b, 129c; *Flammeus* – Ognińty, płomienyńty. *Calep* 422b, 501b [2 r.].

W tłumaczeniu etymologii wyrazu „serafin” (1): których Seráfinow imie v Zydow ieńt iákobyńs rzekń ognińte *BibRadz* II 120c *marg*.

Wyrażenia: »gora ognista« = *wulkan* (1): Są theż blińko niey [*Etny*] drugie gory mnieyńze (*marg*) Gory ognińte. (–) co tákież gorzańy *BielKron* 276v.

»słup ognisty« [*w tym*: w porównaniach (2)] = *ogień w kształcie słupa*; *columna ignis Vulg* [*w tym*: *bibl. Ex* 13/21–22 (4), *Apoc* 10/1 (2)] [*szyk* 6:2] (8): A Pán ńzedń przed nimi [...] wnocy w słupie ognińtym: áby był wodzem ich ná drodze *Leop Ex* 13/21, *Ex* 13/22, *Sap* 18/3; á tęczá byńá okońo gńowy iego/ á twarz iego byńá iáko ńńońce/ á nogi iego iáko ńńupy ognińte *RejAp* 83v, 85; Gdzie ńńyńzác o S. Bázylim wielkim názwánym: myńńliń ńobie/ co by to byń zá czńowiek táki y vyrzy w widzeniu ńńup ognińty od ziemie áńz do niebá á gńoń [!] wońáiańcy: To ieńt Bázylim. *SkarŻyw* 118, 118; *ArtKanc* E9v.

bibl. [Num 21/6] »wąż, źmija ognista(-y)« = *tchnący ogniem*; *serpens adurens PolAnt* [*szyk* 10:5] (14:1): *KrowObr* 56v, 112v; Y ńpusńił ná nie Pan Bog węże ognińte/ od których máńli prętko ńkoro wkąńił który. *BielKron* 42, 42; *RejAp* 135; Thák iż ná Fáraóná przepuńcił záby y ine dziwne rzeczy/ á ná nie ognińte węży y ine ńrońńńze plagi dopuńzczáć raczyńł. *RejPos* 56, 89v, 150 [2 r.] 154; A przedńię nigdy á nigdy żadnemu przelńpku nie odpuńzczáń zńońciwemu/ bo ie theż y ognińci wężowie káńáli/ y zyemiá ńie z nimi západáńá *RejZwierc* 204, 33, 260v; *BudBib Deut* 8/15; *WerKaz* 296.

a. *Będańcy ogniem* (33) : *Leop Sap* 11/19; Miáńto dźdźá z niebá pádań grad kámięńńy/ A z grádem nieńńyńchány wicher ognińty. *KochPs* 159.

Wyrażenia: bibl. [Act 2/3] »ogniste języki« [szyk 5:5] (10): Bo duch święty pądl na wffytki/ w ośobie albo podobieństwie językow ognińtych. *OpecŻyw* 175v; *TarDuch* C8v; *WróbŻoIt* I7v; Nie dármoć fye Duch święty nád Apoštołmi z niebá rozłany w ognińtych językách vkazał *OrzRozm* Q3; *OrzQuin* G; *RejPos* 140v, 150v; *SkarŻyw* 363; *WujNT* 399 marg, 471.

»płomień ognisty« [w tym: w porównaniu (6)] = *flamma ignis* *Vulg*, *PolAnt* (17): Dniá sfołtého płomienijé ognińté powftaną od flońtza záchodu *OpecŻyw* 193; *WróbŻoIt* 28/7; *Leop Ex* 3/2, *Ps* 28/7; Equuleus, Miedziány álbo żelázny kón/ ná który złoczińce wáldzáyá á płomieniem ognińtém vmarzáyá. *Mącz* 107b; Dáleý powiáda Ian święty/ iz oczy v niego widział iáko płomień ognińté. *RejAp* [14], 28v, 29 [2 r.], *Ff2v*; vkazał fię mu w pułtyni gory Synaie ániół páńłki w płomieniu ognińtém wgłogu. *BudNT Act* 7/30, *2.Thess* 1/8, *Apoc* 1/14; *LatHar* 347; *WujNT 2.Thess* 1/8, *Aaaaaa3*; *KlonWor* 31.

»pożar ognisty« (1): á ty wzruffywffly náwálność gniewu fwego/ Inádnie ie zborzyc możeż nie ynáczey iáko gęftę chrołty álbo wyfokie gory požárem ognińtém popalić. *RejPs* 124v.

Szereg: »ognisty i siarczany« (1): *BibRadz Ez* 38/22 cf *W przen*.

W przen (2) :

Wyrażenie: »ognisty deszcz, grad« = *ogień spadający z nieba jako kara boża* [szyk 1:1] (1:1): A fpuć ná nie miły pánie grady ognińté/ álbo ie wtrąc wprzepáłci głębokie *RejPs* 208; ognińty y fárczány deżdż [*ignem et sulphur*] wypufzczę nań *BibRadz Ez* 38/22. [Cf też **h.** »wągł ognisty« *BudBib Ps* 17/12[13].]

Przen (1) :

Wyrażenie: »płomień ognisty« = *piekło* (1): Iáko zgrzebi zwinione ták ieft zgromádenie grzeffących: á koniec ich iefth płomień ognińty [*flamma ignis*]. *Leop Eccli* 21/10.

b. *Zrobiony z ognia (o zjawiskach świata nadprzyrodzonego); czasem może: 'rozżarzony, płonący'* (37) : Tamo leniwi ognińtymi ołtny będą bodzienij *OpecŻyw* 191v, 191v; Máieftat twoy przenikął przez cztery brany ognińté *BibRadz 4.Esdr* 3/19, *Dan* 7/10; kfiążę ich [*potępionych w dniu końca świata*] będzie chciało wciec/ ále gi włápią á związą ognińtymi łáncuchy *BielKron* 136, [84²]v; Rzeka też ognińta płynęła á wychodziłá od oblicza iego. *BudBib Dan* 7/10, *HistHel* D3v; widział S. Theodorus przez fen/ ifz był gdzieś ná wyfokim domie/ á ognińté nań ftrzáły leciáły *SkarŻyw* 187; Choć [*Phoebus*] miał ognińté czoło/ tym fye [*Climene*] nie hydziłá. *PudłFr* 75; *ZawJeft* 15; *Calep* [502]a; *ZbylPrzyg* A3.

Wyrażenia: bibl. [*Gen* 3/24 i *Hebr* 4/12] »miecz ognisty« [w tym: w porównaniach (3)] [szyk 6:3] (9): *LubPs* E3 marg; *BielKron* 2; Izali nie fá znáczne fłowá moie? izali nie fá iáko miecz ognińty á iáko młot który tłucze opoki. *RejPos* 189v, 64; *KuczbKat* 375; Y zámknął Ray/ á ftrážą Anielłką y mieczmi ognińtymi wrotá iego oładził. *SkarŻyw* 262; *ReszList* 151; *WysKaz* 33, 34.

bibl. [*Ier* 23/29 i *Hebr* 4/12] »młot ognisty« [w porównaniu] (2): *RejPos* A5; ktore [*dekrety Pańskie*]/ iáko o nich písmo święte powiáda/ iz iáko młot ognińty przerażáią opoki *RejZwierc* 184.

bibl. [*4.Reg* 2/11 i 6/17] »woz ognisty« [szyk 6:3] (9): A gdy fie modlił Helizeufz/ vyrzał chłopiec pełnę gorę wozow ognińtych/ to ieft Anyołow/ y miał ferce dobre. *BielKron* [85²]v, [84²]v, 467;

RejPos 135v; *RejZwierc* 125; *Woz ogniŃty y konye/ ogniŃte sŃtąpiły/ Ktore támże nátychmiaŃt/ obu rozdzieliły* *HistHel* D3v; *CzechRozm* 108, 147v; *KoŃakSzczęŃl* C3.

Przen (4) : Ia lepak będę mu/ mowi Iehowá/ murem ogniŃtym [*murus ignis*] w okoŃo/ y sŃawą będę wpoŃrzodku iego. *BudBib Zach* 2/5.

WyraŃenia: bibl. [*Hebr* 4/12] »miecz ogniŃty« (1): SŃowo BoŃe miecz ogniŃty *RejPos* 64 marg.

bibl. [*Ier* 23/29] »młot ogniŃty« (2): GdiŃ Ńłowá iego Duch Ńwięty zwáć raczy młotem ogniŃtym tŃukácyĹm á przeraŃáiącyĹm opoki/ to iest kámienne á zátwárdziáŃe Ńercá ludzkie *RejAp* [14]v, 24.

c. *Pelen ognia* (33) :

WyraŃenia: »piec, komin ogniŃty« [*w tym: bibl. Dan* 3/21 i n. (9); *w porównaniach* (2)] [*szyk* 10:2] (11:1): *MurzHist* M2v; iŃ gdy on AnyoŃ przepáŃci ná Ńwiáth Ńie poiáwiŃt/ iŃ go ogárnaŃ dym fáŃŃzow á wymyŃŃow iego iáko s piecá ogniŃtego *RejAp* 94v, 77v; Oni teŃ trzy brácia w Bábilonie/ ktorzy byli wrzuceni do kominá ogniŃtego/ tákieŃ mowili *RejPos* 46, 26v, 267 [2 r.], 331v; *BiaŃKat* 78v; Iáko w ogniŃtym piecu płómienié paŃáiąt/ Táko Ńni w twoim gniewie nieznoŃnym zgoráią. *KochPs* 29; iákoŃ y zbáwiŃt [...] trzech młodzięncow *Sidrachá/ MiŃfacha y Abdenago z piecá ogniŃtego* *StryjKron* 125; *LatHar* 585.

»piekŃo ogniŃte« = *gehenna ignis Vulg* [*szyk* 3:1] (4): Dobrzeć téŃz tobie iednookięm wniŃc do kroŃŃŃwa BoŃego/ niŃz dwie oczy maiáct/ być wrzuconem wogień piekielny (*marg*) w piekŃo ognia abo ogniŃté (-) *MurzNT Mar* 9/46; *Lofius y inŃŃiy niktory bluŃniá:* iŃ Ńię PAN ChryŃtus nie tylko baŃ ogniŃtego piekŃá/ ále iŃ teŃ ŃkoŃŃzowaŃ mák wiecznego potępienia *ReszPrz* 82; *WujNT Matth* 18/9, *Mar* 9/47[46].

W przen (17) :

WyraŃenia: bibl. [*Apoc* 19/20 i 20/14] »jezioro ogniŃte« = *piekŃo; stagnum ignis Vulg* [*szyk* 11:1] (12): *Zywi wrzuceni Ńá ci dwa do ieziorá ogniŃtego/ paŃáiącego Ńiárká.* *RejAp* 162v; A potym piekŃo y Ńmierć byli wrzuceni do ieziorá ogniŃtego. *RejAp* 171v, 8v, 164, 171v, 173v, 180, 180v; *WujNT* 882 marg, *Apoc* 20/14 [2 r.], 21 arg.

»piec ogniŃty« = *piekŃo; caminus ignis PolAnt, Vulg* (5): Y wrzucá ie w piec ogniŃty/ tám będzie płáct y zgrzytánie ząb. *BibRadz Matth* 13/50, *Matth* 13/42; bo prętko do piecá ogniŃtego záchwyćiwŃzy wrzuci [*tj. rzuci kŃátwę, a więć skaŃe na potępienie*]. *CzechEp* 412; *WujNT Matth* 13/42, 50.

d. *Koloru ognia (o odcieniach czerwieni)* [*w tym: bibl. Apoc* 9/17 (5)] (11) : *BibRadz Apoc* 9/17; á cić tho máią pánczerze ogniŃte iácinktowe á Ńiárczáne *RejAp* 82v; *WujNT Apoc* 9/17.

WyraŃenia: »farba ogniŃta« (2): Y widziaŃem konie w widzeniu Ńwoim/ á ci co Ńiedzieli ná nich/ mieli pánczerze fárb y ogniŃtey/ iácinktowe y Ńiárczáne y. *RejAp* 81, 100.

»ognista zorza (a. ogniŃte zorze)« (2): Nie ták roŃkoŃŃne krople Ńá perłowe NiebieŃkię y róŃŃy/ które Hermonowe PaŃtwiŃká zdobiá/ kiedy wŃtáie z morzá OgniŃta zorzá. *KochPs* 196; *KochFr* 125; Temu [*Bogu*] Ńie niebo kŃánia/ y ogniŃté zorze *KochFrag* 41.

Przen (1) : O práwieć zoŃty á chytry á ogniŃty záwŃzdy Ńie nam okazuie być ten nieŃŃáchetny Ńmok á ten Ńprzećiwnik náŃz *RejAp* 100.

α. Rudy (2) : Ták Ifzkáryotowá ognifta vrodá/ Iák zorzá niezágáfla świećilá fię brodá. *KlonWor* 28, **2.

e. Spowodowany bolesnym działaniem ognia (2) :

Wyrażenia: »męka ognista« = *piekło (1)*: Lepieyći iednookie wnidź do żywothá/ á nizli dwie oczy máiąc być wrzuconym ná mękę ognifną [*in gehennam ignis*]. *BibRadz Matth* 18/9.

»(s)palenie ogniste« = *oparzenie (2)*: Też woda w ktoreyby była vwarzona f Zawina z blaywałzem/ finości z ciała f pądza/ y f thrupy goij ktore s palenia ognifstego [!] bywaią. *FalZioł* I 130b; Też [*dragant*] z białkiem iaiecznym rofpułzczony/ naprzeciw f paleniu ognifthemu mař lekarřfthwo dobre mieřtce f palone częřto maczać. *FalZioł* III 26c.

f. W kształcie płomieni (1) : Tákich mędrCy rovnáią [...] Y Tyfiphonie przykrej/ gdy fwoy łep rozwinie. Ná ktorym zá fłoneczne má łobie promienie/ One ognifte węże *KołakSzczęřł* C2v.

g. Płonący; flammeus HistAl (13) : Wołom kłádał ognifte wiązáni ná rogi/ Ktore pułzczał przed wořłkiem/ w nocy czyniąc trwogi *RejZwierz* 39v.

Wyrażenia: bibl. [*Ex* 3/2] »kierz ognisty« (2): *GroicPorz* h3; Tenże też tho ieřt kierz on ognifty *Moiřelřzow GórnDworz* Mm5v.

»lampa ognista« (1): A z ftołice wychodźły łyfkáwice/ y głofy/ y gromy: á řiedm lamp goráiących (*marg*) ogniftych. G. (–) przed ftołicą *WujNT Apoc* 4/5.

»pochodnia ognista« [*w tym: w porównaniach (3)*] = *facula flammea HistAl; lampas ignis Vulg* [*řzyk* 6:3] (9): *BierEz* S2v; *RejPs* 113v; iáko Gránat wřzytki pochodnie ognifthe fwą iáłnořcią przewyřłza *HistAl* G3v, D3, F3, [I3]v; *Leop Gen* 15/17; dáli im pochodnie ognifte w ręku nieřć przed wořłkiem. *BielSpr* 44v, 38v.

h. Rozpalony, rozżarzony (23) : ognifte kámienie wmiáfto dzdzu będzie miotał ná nie/ ktore zwielkim ftráchem ftną ym zá częřć pomřty złořci ich ná fwiećie. *RejPs* 16v; *BielKron* 180v; włożze ie [*bryłki cegły*] w ogieñ/ iz fye iáko wágl rořpalał/ włoż ie thák ognifte w oliwę *SienLek* 161.

Wyrażenie: »wágl (a. węgle), rzeżawie, żar ognisty(-e)« = *carbo ignis, pruna (ignis) Vulg, PolAnt* [*řzyk* 14:4] (16:1:1): *FalZioł* III 29a, IV 49d; Poruřły grom á da wniem głos fwoy vřlyřć rořypie grad zwęgłem ogniftem zmieřławřły ná poły. *RejPs* 24, 116v; *LubPs* E; Dla błyřkánia przed oblicznořcią iego obłoki przeminęły/ grad/ y węgle ognifte. *Leop Ps* 17/13, *Ps* 17/14, *Prov* 6/28; *BibRadz Ps* 17/13, 14, *Ez* 10/2; *BielKron* 131v; *Mącz* 23d; Weźmi żywice/ włos człowieczych/ koźiego rogu/ á to ná węglu ognifnym położ *SienLek* 116v; Od blářku przytomnořci iego obłoki [!] iego przeřłzy/ grad y żary ognifte. *BudBib Ps* 17/12[13]; nápełni garřci twoie rzeżáwia ogniftego *BudBib Ez* 10/2, 4. *Esdr* 16/54; *LatHar* 247.

Przen (2) :

Wyrażenie: »węgle, rzeżawie ogniste« = *carbo ignis PolAnt, Vulg (1:1)*: Bo to czyniący/ rzeżáwie ognifte zbierzeřł ná głowę iego. *BudNT Rom* 12/20; *WujNT Rom* 12/20.

i. O pociskach zapalających (36) :

Wyrażenia: »kula ognista« [*řzyk* 11:8] (19): Ornetę obegnał y ftrzełá do miáftá ogniftymi kulámi *BielKron* 418; *BielSat* M4v [2 r.], N2 [2 r.], N3v; Ogniem też pořpolicie miář y zamkow dobywáią/

puściwłzy kilka set kul ogniitych z Możdżerzow/ álbo łzypow *BielSpr* 62v, 64v, 67, 73, 73v [4 r.]; *BielSjem* 35 [2 r.], 38 [2 r.], 40.

»smok ogniity« (2): Czynią też Pułzkarze Smoki ogniite tákowymże prochem przypráwionym *BielSpr* 74, 74 marg.

»strzała ogniita« [w tym: w porównaniu (1)] [szyk 2:1] (3): á łłowá ich nieynáczey zátaczáią iáko łtrzały ogniite á nie niedbáią ácz niewinnego łtrzeláią *RejPs* 92v; wnet potym náłzy łtrzáłami ogniitymi łtrzeláiąc Miáłto zápalili *StryjKron* 647, 411.

»szyp ogniity« [szyk 4:2] (6): *BielSat* N2v; [*Starzy walecznicy*] Miewáli teć Kufze wielkie y máłe/ wielkie zwáli *Scorpiones*, s ktorých łtrzeláli ogniitemi łzypy ná zápalenie *BielSpr* 61v, 64v, 67, 73v [2 r.].

Przen (7) :

Wyrażenia: »ognista kula« (2): bowiem zátřzáfnał pan/ tą łtolicá iego [*papiestwem*]/ y iuz ogniite ony kule/ ktoremi pierwey strzelał/ ná Xiążętá/ Krole y Cefárze/ pogáłły. *NiemObr* 65, 24.

»strzała ogniita« = *telum igneum Vulg* (4): Miecz ten cí żaden inłły nie iest/ iedno to piłłmo łwięte á łłowo Boże: Tárçz ná ktorábyłmy włyłłtki łtrzały czártowłkie ogniite bráli *Leop* A3v; *RejAp* 92v; *CzechRozm* 240v; *WujNT Eph* 6/16.

a) *W antropomorfizowanym opisie gry w szachy* (1) :

Wyrażenie: »ognista strzała« (1): Bowiem Krolewłkie obie miłłfnice [*tj. królłwe w szachach*] Ogniite mieçac ná przemiány łtrzały/ W zupełnych zbroiach przeciw łobie łtały. *KochSz* B4.

j. *Spalony, ofiarowany przez spalenie; incensus PolAnt* (18) :

Wyrażenie: »całłpalenie ogniite« = *holocaustum PolAnt* (4): y łpali iy ofiárownik ná ołtarzu/ ná drwiech ktore ná ogniu/ całłpaleniem ogniitym ná wonnoć łłodkoći łehowie. *BudBib Lev* 1/17, *Lev* 1/9, 13, *Num* 29/36.

Zestawienie: »ognista ofiara« = *oblatio ignita a. incensa PolAnt* [szyk 13:1] (14): Oddałz też ku zákrapiániu połowicę Hinu winá zá ogniitą ofiárę/ dla wdźięczney wonnoći Pánu. *BibRadz Num* 15/10, *Num* 15/14, 18/17; *BudBib Lev* 2/2, 9, 10, 11, 6/17 (10); Stąd y w zakonie łtárym/ Aaronowi/ y łynom iego łmierćią zágrożono/ ielliby kiedy łmiał do ołtarzá/ ná oddánie ogniitey ofiáry przyłtápic *LatHar* 245.

k. *W ogniu oczyszczony; przen* (2) :

Wyrażenie: »złoto ogniite« (2): Iużes łłyłzał co iest złoto ogniite/ tho iest łczyra á wierna radá łłow Páńłkich *RejAp* 44v, 45.

2. *Odznacz. 'sfera ognia w ówczesnej kosmologii'* (6) : ták też obłłoki wodne iáko y ogniite wyłławiaýcie dziwne nád łobá łpráwy iego. *RejPs* 217v.

Wyrażenia: »ogniste niebo« = *najwyższa ze sfer niebieskich, tzw. niebo empirejskie, gdzie według pojęć religii judejskiej i chrześcijańskiej mieszka Bóg* [szyk 2:2] (4): GDy dziewitza Maria od łwego miłé⁸⁰ łyna ij od aniolow z wielkim wełelim przez niebo krzyłłtalowé/ gwiazdeczné/ ij ogniite/ była prowadzona *OpecŻyw* 182; *WróbŻołt* X3; Co łie to nam wykłáda/ iż niebo ogniite/ A záwždy w łwey iáłnoći dziwnie przezroczyłte. *RejWiz* 154; *KochPs* 154.

»spera ognista« (1): Gdy ie ząfię do łpery ogniftey wyniołą/ Wnet ono prętko wyfchnie/ co zmoknęło rołą. *RejWiz* 151.

3. *Od znac.* 'jeden z elementów, z których według ówczesnych pojęć zbudowana jest materia i żywe organizmy' (13) : Iabłka [...] łwoią wonią fercze y duchy ognifte pořilaią *FalZioł* III 23c, I 118a.

a. *Mający jakiś pośredni związek z tym ogniem, może: mający wpływ na ten element* (11) : Planeta [Mars] iełt [...] Przyrodzenia męzkie⁶⁰/ gorący/ łuchy, ognifty *FalZioł* V 51.

Wyrażenia: »ogniste przyrodzenie« [szyk 2:2] (4): Lew. Iełt ogniftego przyrodzenia y ciepłego y łuchego *FalZioł* V 49v, [*8]v, V 49v, 50.

»znamię ogniste« [szyk 4:2] (6): ku ktoremu będzie też przyłęczon Sáturnus/ ná then czas w ognifnym známieniu niebiełkim będący. *LeovPrzep* C4, C3, D4, E3v, E4, F2v.

4. *Od znac.* 'upał' (2) :

W połączeniu szeregowym (1): Druga [część roku] iełt lato/ gorące/ łuche y ognifte *FalZioł* [*8]v.

Wyrażenie: »ogniste koła« = *prawdopodobnie: zwrotniki wyznaczające strefę gorącą* (1): Y ztámtd/ zkąd czarna noc z gwiazdami náłtaie [tj. z zachodu]/ Y gdzie bliłko ogniftych kół ludzie všiedli [tj. z południa]/ Zeby z włzytkiego światá moc ná Troią zwiedli. *GórnTroas* 8.

5. *Od znac.* 'stan zapalny w organizmie' (7) :

Wyrażenia: »bolączka, sadzel, wrzód ognisty(-a)« (2:1:1): Theż gdy łłuczefz korzeń pokrzykowy z oczthem/ á przyłóżyłz tego na wrzod ognifty ktori zową Eriřipila, łłumi gi y vleczá barzo dobrze. *FalZioł* I 87b, I 20a, 90a, 123b.

»zapalenie ogniste« [szyk 2:1] (3): Theż nafienie nołtrzegowe w wodzie vwarzone á pothym łoku roiownikowego przymieřzay/ tego na zapalenie ognifte ciała j na bolączki bolące przyłáday *FalZioł* I 99c, I 72b, 130c.

Szeregi: »pałacy a ognisty« (1): tenże łok iełt dobry [...] naprzeciwko bolączkam pałacem á ognifłim *FalZioł* I 20a.

»zapałony a ognisty« (2): Też na gorące łzadzele Płinki łłuczzone z ocztem/ przyłóž na ładzel zapałony á ognifty *FalZioł* I 123b, I 90a.

6. *Od znac.* 'gorączka'; *połączony z długotrwałą gorączką* (1) :

Wyrażenie: »ognista trzeciana« (1): Mocz czyrwoony/ iáko roža/ Ograżkę známionuie/ Ognifłą Trzećiąnę/ álbo powłzednią. *SienLek* 26.

7. *Błyszczący, świecący; fervens, igneus HistAl* (35) : Tu w łczérym diámencie Mars ogromny łtoi z mieczem ná obie ręce: tu w ogniftey zbroi Wulkanus *KochMuza* 26; *KochPhaen* 23; Kto fię/ gdy niebá chmurá niezákrywa Pátrząc ná iálnych gwiazd błáfk [!] niezduimiwa? Abo gdy światłem vderzy go w oczy Słóńce/ ognifłym gdy fie kołem toczy? *SzarzRyt* A3.

Wyrażenia: »ogniste(-a) (b)łyskanie (a. łyskawica)« [szyk 2:1] (3): *LubPs* G4v; Ten [Pan] [...] Z déłzczem ognifte miéřza łłkáwice *KochPs* 197; *CzechEp* 162.

»firmament, sklep ognisty« (1:1): Poznałz że mądrym/ że iełt wiekuiłłym/ Pan/ co ma páłac ná łklepie ognifłym *SzarzRyt* A3, B2v.

»ogniste gwiazdy« (1): noc w myśłách teřkliwa/ Y té ognifte gwiazdy rozřiané po niebie Swiádkiem/ że nic miłřzego niémam okrom ciebie. *KochFr* 98.

»ogniste iskry« [w tym: w porównaniu (1)] = *scintillae igneae a. ignis HistAl, PolAnt; flammae ferventissimae HistAl* [szyk 2:2] (4): Potym lathály ogniste iskry/ od kthorych wýzytek záftęp wielkim wćifnieniem był ogárnion. *HistAl* [I3], H6; *BibRadz Job* 41/10; Iż lie będą fwiećić miedzy niewierniki iáko ifkry ogniste miedzy trzcínami. *RejAp* 89.

»koło ogniste« = *aureola* (1): Dniá iednego w Adwent/ będąc ná modlitwie/ w záchwyceniu byłá: á koło ogniste nád iey głową fię vkażáło. *SkarŻyw* 161.

»oczy ogniste« [w tym: w porównaniu (1)] [szyk 2:1] (3): Są drugie ryby z wielkimi zębámi/ drugie z okrutnemi rogámi/ oczy ogniste thák wielkie że mieyfce oká iefth ná dłuž fzeftnaście álbo dwádzieściá fthop męfzczyzny. *BielKron* 295; *RejAp* [14] *marg*; Gwiazdy nie fá ták cudné/ co więc świecą w nocy/ iáko iey té ognité y przyjemné ocy. *PudlFr* 70.

»ognisty piorun, grom« [szyk 2:1] (2:1): Iálne niebiekíe domy Roświećily fye gromy Ognítémi *KochPs* 146, *ZawJeft* 10, 28.

»ogniste słońce« (1): Ale ty nie czekáiąc ognitégo fłońcá/ Wítań/ á poftuchay nas/ coć powiémy/ do końcá. *PudlFr* 68.

»ognista szabla« (4): Ty wfítky ziemy fá wziaty. mocza. głodem. y ognyfá fábła. *MetrKor* 46/117v, 46/46v, 175; thy wfízthky zyemye náfzy przothkowye bozą pomocza y my thefz pothym szamy náffá ognysthá schabla y głodem pobrały *LibLeg* 7/40v.

Szeregi: »pałający, ognisty« (1): [smoków] tchnienie było fmodliwe á fmiertelne/ á z oczu ich iskry pałájące ogniste [*scintillabant*] pochodziły. *HistAl* H6.

»ognisty i świetny« (1): Iufz moy oblubieniec włożył drogá tkánicę ná fzyię moię: y ná pierfi moię nofzenie/ z ognitych y świetnych kámieni drogich záwiefił *SkarŻyw* 68.

W przen (7) : Który piękne niebo fpráwił/ Y ziemię z morzem poftáwił: Y cokolwiek ognítémi Swiát oblápił mury twemi [*prawdopodobnie: firmamentem*]. *KochPs* 212; Tu letnie Słóńce fwóy wóz ognity hámuie *KochPhaen* 18.

Wyrażenia: »ognista broda« = *ogon komety* (1): Sindmégo [!] dnia gwiazdy wfýtki tak ty tzo błędny bięg maią/ tak ty tzo iednako fie obratzią/ ognité brody z fiebie wypuścżą *OpecŻyw* 193v.

»ogniste strzały« = *pioruny, błyskawice* [szyk 3:1] (4): *RejPs* 24; *BielKron* 274; Twoje ognité ftrzały/ twé ftráźné gromy Latály *KochPs* 114, 24.

Przen (2) : widzicie iáko tá perlá zgnoiu wzięta [*tj. św. Romula*] [...] iufz miedzy onemi ognítémi kámieñmi wieczney korony/ świeći. *SkarŻyw* 589.

Wyrażenie: »ognisty grom« (1): nie bárzo fię mándatow y buł y ognitych gromow lękáią. *NiemObr* 161.

8. Palący (o smaku) (1) : Czebuła myfza iże od niey myfzy zdychaią/ abowiem ma w fobie nieiaką oftrość ognitą *FalZioł* I 133a.

9. Prawdopodobnie o broni palnej (1) :

Wyrażenia: »ognista kulka« (1): Miechouius piłze/ iż go *ignea sagitta per dorfum transfixit*, ognitą ftrzáłá/ ále podobno rychley ognitą kulką z Ruńnice/ bo tego czáfú ruńnice Niemcy wymyflác poczéli *StryjKron* 411.

[»lud ognisty« = *prawdopodobnie: wojsko uzbrojone w broń palną*: będziecie W. M. mieli do obrony fwey pogotowiu ludu ogniŃtego ná gránicách *WerPobudka* 39; *WerSposób* 19, 25.]

10. *W znaczeniach przenośnych* (9) :

a) *Żarliwy* (5) : Iużeś fłyfzał co ieŃt złoto ogniŃte/ tho ieŃt fzczyra á wierna radá fłow Páńfkich/ s kthorych pochodzi wiárá práwie ogniŃtá á ogniem wypolerowána. *RejAp* 44v.

Wyrażenie: »ogniste słowa« (3): *OpecŻyw* 168v; Tám go ogniŃtymi onemi fłowy vpomináiąc á do pokuty przywodząc rozpałá *SkarŻyw* 164, 165.

α) *Sklaniający do żarliwości* (1) : ángieli iego/ iáko ogniŃci poŃlowie rozlatáią fie roŃpałáiąc ludzkie fercá ku m[i]łóci iego. *RejPs* 152.

b) *Namiętny, skłonny do uciech cielesnych* (2) : Nie piŃzę tu Iowifzá iák fie sftáł Lábęciem/ Ni Wenery ogniŃtey/ sŃwym fłepym dziecięciem. *StryjWjaz* A3.

W przen (1) :

Wyrażenie: »serce ogniste« (1): W których [*w młodzi*] fercá ogniŃté/ myŃli zápaloné/ VnoŃzú drogomylná fzcieżkú látá płoné? *GosłCast* 31.

c) *Szkodliwy* (1) : Oto wnet powftáł on fropi Máhomet z ogniŃtá á práwie dymem á fiarkú zarázonú náukú fwoią. *RejAp* 81v.

d) *W zestawieniu*: »czart ognisty« (1) : Bo ieŃt iedná rotá niektorych Czártow/ ktore ogniŃtymi zowiá/ z ktorey to ten był [*który powodował w człowieku niepohamowane obzarstwo*]. *SkarŻyw* 35.

Synonimy: **1.g.** *gorający*; **7.** *blyszczący, blyszczący się, jasny, łsnący, łsnący się, pałający, Ńwiecący, Ńwiecący się, Ńwietny*; **8.** *pałący*; **10.a)** *gorliwy*.

Cf **OGIENNY**, [**OGNIOWISTY**], **OGNIOWY**, **OGNIWY**